

Zwarte hoofden en Rolling Stones

Palenrij en details van palen op de Zeeuwse stranden. Foto's Pauline van Lynden

Soldaten op weg naar zee, of andersom, legers die lintgevijs uit zee opdoemen om het land te betreden – de aanblik van de houten palenrijen langs de Noordzeekust van Walcheren heeft bezoekers sedert vijf eeuwen al talloze vergelijkingen ingegeven. Fascinerend blijft het, die 100 duizend houten palen die daar over 9000 meter staan om de stromingen en het zandtransport te sturen, en die even onvergankelijk ogen als de zee.

Wat niet zo is; onder druk van stormen, onderstromen en stenen moeten er jaarlijks zeshonderd worden vervangen.

Veel feitelijke informatie over de palen verstrekt kunstenares Pauline van Lynden, die eerder een boek maakte over Rajasthan, in *Donkere palissaden*, het resultaat van vier jaar rondkijken op het Walcherse strand, maar de poëzie dringt voortdurend de pagina's binnen, en niet alleen die van dichter Jan Prins ('Ik houd zo van die lage palissaden'), dat is bij dit onderwerp welhaast onvermijdelijk.

Neem deze titel alleen al, van in-

genieur Abraham Caland, uit 1817: 'Verhandeling over het nut der afgezaagde palen-hoofden en de beste wijze van verdediging der Zeeuwse stranden'.

Ook die brochure heeft Van Lynden zorgvuldig gelezen. Met terreinwagens is ze bij springtij en doottij het strand opgegaan, het schuim vloog haar bijwijken om de oren, en ze leerde van de plaatselijke kenners velerlei opzienbarends. Zoals dit: steek een geschaafde vinger in het zand (dat werkt veel beter dan een pleister), en bottel het zeewater bij springvloed om het thuis te gebruiken (is bijzonder genezend).

Een kantonier van het waterschap vertelt haar van de Rolling Stones, een begrip op Walcheren, rolstenen die over de zeebodem op de palen afkomen en ze dan met zand schuren, waarna de palen zo maar kunnen losraken.

Soms ook worden alle paalhoofden onder zand bedolven. Elke drie jaar worden er dikke lagen zand op de kust gespoten om de basiskustlijn te handhaven. De zee moet ze dan weer vrij spoelen.

Zo trof Van Lynden in die vier jaar telkens andere kusttaferelen aan, en die legde ze vast op kleurenfoto's. Die vormen de tweede helft van haar boek, die daardoor van een zwijgende verhevenheid is. Mensen ontbreken op de platen, reden waarom ook bij het bekijken daarvan ieder vermoeden van enige mensenhand eveneens afwezig is. De palen, mensenwerk toch, zijn een natuurverschijnsel geworden.

Beschuimde bulten, trotse wachters, het Zeeuwse Stonehenge in de avondzon. Verweerd hout bekleed met algen, pokken, gevangen stukken visnet. Pauline van Lynden laat ons in haar verbazing delen, over kustwerken die door weer en wind in kunstwerken zijn veranderd.

Arjan Peters

Donkere palissaden

Pauline van Lynden

Stichting Visual Legacy; 289 pagina's; € 45,00

ISBN 978 90 811850 1 1